

V A R I A

Les virtuts medicinals de les pedres precioses

pel Dr. MAREAVRE

NINGÚ cau en la temptació de creure, avui, en les propietats alexi-farmaques del que els nostres pares anomenaven els "cinc fragments preciosos", o sia el *granat*, el *jacinte*, el *safir*, la *sardònica* i l'*esmeralda*. Però encara no fa un segle que s'ha tret del Còdex el jacinte, de la mixtura a la qual donava el seu nom. Nombroses són, àdhuc avui dia, les mares que a pagès posen collarets d'ambre al coll de llurs fills, creient, com en els temps de Plini, facilitar la sortida de les dents i preveure les convulsions. Si cerquéssim atentament, en el folklore de moltes províncies, trobaríem també, sens dubte, vestigis de l'antiga creència en les virtuts protectores i medicinals de les gemmes.

Les pedres precioses han estat en tot temps per la humanitat motiu d'admiració. No n'hi ha gairebé cap que no sia el tema d'alguna llegenda poètica, que no s'hagi tingut un dia com amulet protector i medicament miraculós i que no sigués creguda susceptible d'atreure damunt del qui la posseïa, desgràcies irreparables.

Entorn d'elles s'ha format una copiosa literatura i des de les edats més reculades, han aparegut tractats del tipus dels *Lapidaris* de l'època migeval, en els que estaven consignades les idees filosòfiques que havien inspirat i les virtuts de tota mena que se'ls atribuïa.

Sembla que tals llegendes són nades a Orient. En và es cercaria abans d'Aristòtil, algun llibre parlant de les pedres precioses. Homer no en parla gens. No és fins més tard, després de les conquestes d'Alexandre, que pren volada aquesta literatura especial. La qual cosa res té d'estrany, car la Índia restà pel món enter, fins al segle XVIII, el gran mercat de pedres precioses. *Gemmiferi amnes Acesinus et Ganges, terrarum au-*

tem omnium maxime India, remarcava Plini al començ de l'era cristiana.

Teofrast és el primer en escriure un tractat sobre les pedres. Plini els hi consagra el llibre XXXVII de la seva *Història Natural*. El "llibre de les pedres" de Dioscoride, és el primer que té el caràcter d'essencialment mèdic. Mes, al costat d'aquestes obres, n'hi havia d'altres que han restat desconegudes per nosaltres fins avui, com el "Llibre dels Cyranides", atribuït a Hermes Frismegist, que eren ensem llibres de medicina i de màgia, i en els quals els *Lapidaris* de l'edat mitjana evidentment s'inspiraren.

El *Lapidari* de Marbode, bisbe de Rennes al segle XII, que és el més extès i el que es cita més sovint, el qual s'ha tingut durant segles i segles com original, en realitat no és més que una compilació dels *Lapidaris* que el precediren: *Lapidaris* grecs, xinesos i alarbs que els erudits ens han fet conèixer recentment.

Però a les nocions emprades dels tractats de l'antigüetat clàssica i de fonts orientals, els *Lapidaris* de l'edat mitjana han afegit un element místic tret del *Physiologus*, aquesta composició en llengua grega del segle II, ensem científica, teològica i moral, l'èxit de la qual fou considerable i sens parió.

El *Lapidari* del Bisbe Marbode no siguié molt temps apreciat sota el sol punt de vista literari i escolàstic. La seva reputació, àdhuc, no tardà a desviar-lo del seu destí primer. Els metges s'impressionaren menys per la seva bona llatinitat que per les receptes prodigioses que contenia; i com que, endemés, hi trobaren varies llegendes que ja coneixien per Plini i per Dioscoride, arribaren aviat a considerar el llibre de Marbode com un tractat de Medicina.

Després, el poema llatí fou traduït en primer